

for vore samfund«. Ideen er god, men den er bare ikke godt realiseret. Bogen består af en lang række små erindringer, som imidlertid med enkelte undtagelser nok først og fremmest siger den noget, som har oplevet Frederikssundsbanen. Og perspektivet er meget snævert. Der fortælles på intet tidspunkt noget om, hvor mange og egentlig heller ikke rigtigt hvem, der tog med banen. Derimod en masse om møgvognene, der transporterede latrin fra København til omegnens landbrug. Hvor ubehageligt et møde med et sådant nattoget end har været, kan det næppe med rimelighed gøres til et gentagne gange omtalt emne.

Det er synd, at de gode intentioner ikke er lykkedes, men det viser, hvor vanskeligt det er at basere sig på erindringer. Hvis det ikke nøje præciseres, hvad man er interesseret i, vil værdien af erindringerne ofte være lav, og de vil koncentrere sig om nogle få, specielle forhold eller begivenheder.

Chr. R. Jansen

P. Thomassen: *Med Lemvigbanen gennem 100 år 1879-20.juli-1979*. (P. Thomassen, 1979) 258 s., kr. 160.

Jens Koefoed og P. Thomassen: *Omkring tertiærdriftens tidligste år. Skitser fra Vemb-Lemvig Jernbane 1879-1882*. C. P. Aubeck og A. Falkmans optegnelser. (Apud Apum, 1979). 56 s., kr. 48,50.

Lemvigbanen tiltrækker sig særlig opmærksomhed blandt de mange privatbaner, Danmark har haft. Om ikke af anden grund så fordi banen er kendt over det ganske land. Tegneren Gantriis har brugt Lemvigbanen som model for Lidenlund-Tommeløse Jernbane i sin serie *Livet i Lidenlund*; selv hævder han dog i *Med Lemvigbanen gennem 100 år*, at enhver lighed mel-

lem de to institutioner i det store og hele er ganske tilfældig og praktisk talt så godt som helt utilsigtet.

Men også af andre grunde er banen bemærkelsesværdig. Anlægget af den i 1879 kostede væsentligt mindre end almindeligt på den tid. Det skyldtes, at banen blev anlagt på »amerikansk« vis, dvs. uden indhegning, at man benyttede et yderst beskedent og meget let togmateriel, samt at stationerne ud over Lemvig og Vemb var meget små og blev passet af den lokale kromand! Oprindelig gik banen fra Vemb, hvor der var tilslutning til statsbanenettet, til Lemvig, men i 1899 forlængedes banen til Thyborøn. Helt frem til 1921 eksisterede der to selskaber til liniens drift, et for strækningen Vemb-Lemvig og et for Lemvig-Thyborøn.

Selv om VLTJ ligesom andre baner fra 1920'erne stærkt følte konkurrencen fra rute- og lastbiler, blev den ikke nedlagt som så mange andre. Fra såvel staten som lokale myndigheders side er det blevet erklæret, at VLTJ hører til blandt de baner, som bør opretholdes og støttes. Ikke mindst er der blevet lagt vægt på, at Lemvig ikke har andre jernbaneforbindelser.

P. Thomassen gør i sin bog *Med Lemvigbanen gennem 100 år* på udmærket måde rede for banens historie uden at forfalde til nogen form for jernbaneromantik. Ganske vist forsøger han ikke at belyse nogle af de centrale spørgsmål, som en fremstilling af banens historie kunne give anledning til – hvilken rolle spillede banen rent faktisk for Lemvig, ja for hele den egn, den gennemløb? Trak den erhvervsvirksomheder til egnen, skabte den vækst i stationsbyerne i slutningen af det 19. årh. og begyndelsen af det 20. årh., og var den senere en stabiliserende faktor i befolkningsudviklingen? Ejendommeligt nok får man heller ikke svar på spørgsmålet, om det er

Lemvig by eller landdistrikterne, som har haft indflydelsen på banen. Ingen steder er der en behandling af bestyrelsens sammensætning. Til gengæld slipper man for en detaljeret gennemgang af banens vogne og lokomotiver, et emne, der er meget yndet hos mange jernbanehistorikere. Behandlingen heraf sker i en særskilt publikation: *Vemb-Lemvig-Thyborøn Jernbanes rullende materiel gennem 100 år*.

Mens P. Thomassens bog således må betegnes som en god og læseværdig fremstilling, er det vanskeligt at fortå, at samme forfatter sammen med Jens Koefoed har udgivet den lille bog: *Omkring tertiærdriftens tidligste år*. Bogen rummer dels nogle erindringer fra den første stationsforvalter i Lemvig, hvor han var i 3 år, dels en beskrivelse af banen fra 1879, skrevet af en københavnsk journalist. Begge stykker er i bedste fald ligegyldige.

Chr. R. Jansen

Holger Rasmussen: *Bernhard Olsen. Virke og Værker*. (Nationalmuseet, 1979). 305 s.

Man må ikke af titlen lade sig forlede til at tro, at bogen er en biografi. Den skildrer oprettelsen og udviklingen af Dansk Folkemuseum og Frilandsmuseet, men det er så nøje forbundet med Bernhard Olsens person, at det ikke kan skilles fra ham, og det er naturligt, at den første samlings nuværende leder har søgt at vise, hvorledes denne betydningsfulde del af Nationalmuseet er vokset frem. Det var den kunstindustrielle udstilling 1879, der blev den ydre anledning til oprettelsen af Folkemuseet, og det er vigtigt at fremhæve, at det bragte tre nyheder, som Bernhard Olsen siden fastholdt. Den første var udstillingen i samlede interiører, den anden, at det var yngre sager (fra

tiden efter 1660), hovedvægten blev lagt på, og den sidste, at det var de folkelige lag, især bondestanden, hvis kulturhistorie blev fremdraget. Senere kom også byerne med, særlig deres håndværkere, hvis lavssager nu udgør en smuk del af samlingen.

Bernhard Olsen var inspireret af sin svenske kollega Artur Hazelius, og det ledende synspunkt var det etnologiske efter den opfattelse, tiden havde. Det er senere uddybet og forfinet, ikke mindst af Holger Rasmussen selv.

Man skulle tro, at oprettelsen af den nye samling ville blive fulgt op med al mulig støtte, men sådan gik det ikke. Det er her ikke stedet til at opregne al den modgang, den måtte igennem, men det kan ikke undgås at nævne arkæologen Sophus Müller. Med en energi, der nu forekommer uforståelig, stillede han sig afvisende over for Bernhard Olsens arbejde, og den samme holdning viste han mod de museer uden for hovedstaden, som fulgte Bernhard Olsens tankegang i indsamling og ordning af de erhvervede sager. Tiden har nu afgjort striden til fordel for de sidste, og ingen vil nu undvære Folkemuseet og dets fæller rundt om i landet. Skulle man endelig rette en kritik mod Bernhard Olsen, måtte det blive den, at han forsømte det hjemlige kunsthåndværk, som dog også var en del af dansk kulturhistorie. Det kan delvis forklares ved, at udstillingen 1879 også blev et udgangspunkt for Kunstindustrimuseet i København, så Folkemuseet kunne overlade denne del af fortidens liv til det, men samtidig har interessen for bondens kultur været næret af en romantisk stemning, da forskellen mellem land og by for 100 år siden endnu var så kendelig, at bonden kunne omgives med en glans af primitivitet, byernes befolkning savnede. Derfor blev der også samlet ind fra de landsdele, der var afstået, så man kun-